

9. Universal Declaration on Cultural Diversity (2001). Mode of access: <https://www.un.org/en/events/culturaldiversityday/pdf/127160m.pdf>. Date of access: 26.01.2021.

УДК 342.9 (043.2)

Аль-Саеді Х.С. Джіхад, адвокат, Ірак
Пивовар Ю.І., к.ю.н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОЗИТИВНА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ІРАКУ ТА УКРАЇНИ

Важливим інститутом службового права як підгалузі адміністративного права Іраку і України є дисциплінарна відповідальність державних службовців. Розглядаючи даний інститут в контексті характеристики правового статусу державного службовця, маємо констатувати наявність різних підходів дослідників в Україні: одні зазначають, що юридична відповідальність (яка включає зокрема дисциплінарну) є елементом правового статусу [1, с. 17]; переважна більшість, відносять дисциплінарну відповідальність до інституту, через який характеризується (визначається) службова деліктоздатність державного службовця. В адміністративному праві Іраку превалює концептуальний підхід, за якого дисциплінарну відповідальність аналізують при характеристиці правового положення (статусу) державних службовців [2].

У результаті попереднього вивчення численних праць провідних вчених України та Іраку ми вважаємо доцільним означити теоретичну гіпотезу, яка вказує на нашу прихильність до групи дослідників з відстоювання двохаспектної сутності дисциплінарної (як різновиду юридичної) відповідальності державних службовців. Загальний зміст такої гіпотези полягає у твердженні про позитивну й негативну сторони дисциплінарної відповідальності державного службовця, їх невід'ємність одна від іншої, в сукупності які відображають цілісну сутність даної відповідальності.

В даній роботі, яка містить більшою мірою постановку завдання, а ніж його вирішення, ми означимо загальні положення даної гіпотези, акцентувавши більшою мірою увагу на позитивній відповідальності, які у подальших дослідженнях будуть більш глибоко аргументовані й досліджені.

Виділення двох аспектів дисциплінарної відповідальності державних службовців не є новим у науці українського адміністративного права (службового права), й водночас може утворити новий напрям

адміністративно-правової доктрини Іраку, який є малодослідженим й не традиційним.

Виходячи з найбільш поширених підходів українських вчених, позитивну дисциплінарну відповідальність в службових відносинах слід пов'язувати з усвідомленням особою, прийнятою на державну службу, почуття обов'язку перед суспільством, державою, а також необхідності належного виконання службових обов'язків. І якщо в Україні формуванню такого почуття переважно сприяє спеціальне законодавство (з яким зокрема кандидат на службу знайомиться при підготовці до конкурсу, складанні присяги, ознайомленні з посадовими обов'язками, тощо), то для громадян Іраку воно формується з дитинства через закони Шаріату, конституційні норми, тощо. При цьому відповідальність у перспективному (проспективному) розумінні відповідає майбутньому спрямуванню й пов'язана, з одного боку, з очікуваними державними преференціями, соціальним статусом й соціальними гарантіями, яких не можна набути поза межами службових (трудових) відносин, з іншого – з можливістю потенційного впливу на службовця встановлених норм за вчинене порушення. У першому випадку позитивна відповідальність уподібнена процесу прогнозування правомірної поведінки державного службовця, яка виникає щодо такої особи на початку його кар'єри при виконанні передбачених законом та іншими актами й посадовими інструкціями обов'язків, передбачає особливе сприйняття, розуміння, ставлення і усвідомлення самим службовцем значимості добросовісної, правильної поведінки; а також слідуючи бажаним орієнтирам, цілям кар'єрного зростання, отримання додаткових доплат, надбавок, підвищення посадового окладу, премій, підвищення соціального статусу. Варто відмітити, що відповідна ідеальна модель правового регулювання такої відповідальності, так само як і модель негативної дисциплінарної відповідальності державного службовця, має ґрунтуватися виключно на нормах закону, виключаючи неоднозначність, невизначеність, а також мінімізуючи суб'єктивізм їх трактування й застосування.

Важливо також вказати про межі позитивної відповідальності за колом осіб. У цьому питанні достатньо широке коло вчених (в тому числі різних галузей юридичної науки) опосередковано солідарні, коли зазначають про добросовісність, добровільність й бажаність виконання суб'єктами не лише своїх «позитивних» обов'язків, але й виконання порушниками своїх «негативних» обов'язків (для багатьох випадків в сучасному «каральному» законодавстві передбачено широкий перелік різноманітних позитивних стимулів добровільного, добросовісного, дострокового виконання покарань, наприклад, при сплаті штрафу протягом 10 банківських днів з дня набрання законної сили постановою про накладення адміністративного стягнення за правопорушення ПДР особі-порушникові закон надає 50-ти відсоткову знижку (стаття 300-1)

[3]). Відповідний приклад поширення позитивної дисциплінарної відповідальності на порушників-службовців характерний і для державної служби Іраку. Так, статтею 21 Закону Республіки Ірак № 14 1991 року передбачено скасування стягнень у випадку отримана службовцем-порушником подяк Президента, Ради Міністрів, Міністра чи уповноваженої ними особи: одна похвальна грамота скасовує стягнення у виді «постановки на вид»; дві похвальні грамоти скасовують стягнення «зауваження»; а у випадках отримання трьох або більше похвальних грамот особою, до якої застосовано більш тяжке дисциплінарне стягнення, ніж зауваження, то строк затримки його просування по службі підлягає скороченню на один місяць за кожен грамоту, але не більше ніж на три місяці за один рік [4].

Підводячи підсумок загальному огляду позитивної дисциплінарної відповідальності державних службовців, вважаємо, що в умовах наукової дискусії щодо доцільності виділення такої відповідальності, слід розглядати позитивну відповідальність не різновидом, а однією з двох сторін дисциплінарної службової відповідальності, перебуваючи у діалектичному взаємозв'язку з негативною (ретроспективною) стороною відповідальності, та які в сукупності, за належного правового врегулювання, здатні забезпечити виконання основної ролі дисциплінарної відповідальності в державній службі зокрема та єдиному механізмі правопорядку й законності. У широкому розумінні позитивна дисциплінарна відповідальність державного службовця є визначеною та застосовуваною у встановленому законом порядку реакцією держави на позитивні службові діяння державного службовця, що мають правові наслідки у службовому та позаслужбовому середовищі.

Література

1. Любимов О.К. Юридична відповідальність як елемент правового статусу державного службовця. *Право і суспільство*. 2018. № 2(2). С. 17-22.
2. Khairi Ibrahim Murad. The legal status of the contractual and temporary employee in public office. *The Journal of Law Research*. 2014. No. 9. P. 61-87. URL: <https://www.iasj.net/iasj/article/13158>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
4. Iraqi Law. (1991). The law on disciplinary responsibility of civil servants and employees of the public sector, No. 14, dated September 1, 1991. URL: <http://iraql.d.hjc.iq/LoadLawBook.aspx?page=3&SC=010119989157618&BookID=18533>